

Finlands Synskadade

FÖRBUNDET FINLANDS SVENSKA SYNSKADADES ORGANISATIONSTIDNING

4/16

4 Svår multimedia i
studentskrivningar

8 Tungt att förlora sin
ledarhund

12 Synskadade barn
känner på sagan

Innehåll

Nr 4, april-maj 2016

LEDAREN

3 Våga ta steget över tekniktröskeln

ARTIKLAR

- 4 Svår multimedia i studentskrivningar
8 "Det är som att förlora en familjemedlem"
12 Detaljfrossa går inte hem bland synskadade barn
16 Allmänna ledsagare utbildades på Norrvalla
19 Som podcast fast på CD
20 Yles ljudtextning låter mindre robotisk

PROFLEN

22 "Man måste leva ett aktivt liv"

AKTUELLT

26 Aktuellt

AKTUELLT I DISTRIKTEN

28 Aktuellt i distrikten

Finlands Synskadade

Finlands Synskadade är organisations-tidning för Förbundet Finlands Svenska Synskadade. Tidningen utkommer med 10 nummer/år i svartskrift, punktskrift, på CD och som elektronisk version, se www.fss.fi/aktuellt/fs. Kan också fås som e-postbilaga. Årgång 105. Nummer 5/2016 utkommer 2.6, deadline 16.5.

Utgivare: Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, Parisgränden 2 A 1, 00560 Helsingfors. Tfn 09-6962 300

Chefredaktör: Sören Jonsson
Tfn 044 712 3017
e-post: soren.jonsson@fss.fi

Meddelanden och annonser mottas av chefredaktören.

Prenumerationer och adressändringar:
FSS kansli, tfn 09-6962 300
e-post: kansliet@fss.fi

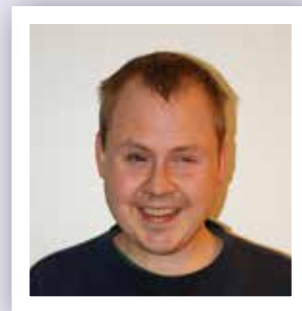
Pärmbild: Född i Danmark och uppvuxen i Skåne i Sverige. Kenneth Ekholms nya le-darhund Assar är berest och världsvan redan innan sin tjänstgöring.

Foto: Sören Jonsson

ISSN 0789-5739
Forsberg, Jakobstad 2016

Våga ta steget över tekniktröskeln

Under de senaste åren har det knappast blivit oklart för någon, att informations- och kommunikationsteknikens roll och betydelse har blivit allt större i dagens samhälle. Detta medför många utmaningar men har också öppnat massor med nya möjligheter för synskadade att klara av en självständig vardag.

Då bland annat skatteverk, bankkontor och FPA-byråer stänger och automatiserar sina tjänster till nättjänster och centraliserar sin personliga service till större städer, gäller det för synskadeorganisationerna att hålla sina ögon och öron öppna. Med en aktiv intressebevakning ser man till att dessa tjänster också blir tillgängliga för personer med synnedsättning. Likaså är det viktigt att den IT-handledning som ges åt synskadade utvecklas hela tiden.

Under de knappa fyra åren, som jag jobbade som IT-stödperson på förbundet kunde jag lägga märke till att tröskeln för att ta i bruk en dator med behövliga hjälpmedel var relativt hög i synnerhet bland äldre personer. De som vågade ta sig över sin mentala tröskel fick stor glädje då de märkte vilka möjligheter en dator

eller en telefon med hjälpmedel hämtade med sig – trots att det i början kunde kännas kämpigt och svårt.

Personligen anser jag att de tre viktigaste hjälpmedlen i en smarttelefon i dagens läge är navigatorn med vars hjälp man kan hitta en rutt till ett ställe eller söka efter sin egen position, d.v.s. platsen där man befinner sig. Det här är användbart till exempel ifall man skulle tappa bort sig. Röstigenkänning gör det möjligt att med talkommandon göra snabbt enkla saker såsom att ringa samtal, skriva SMS eller andra meddelanden. Och textigenkänning är till stor hjälp för att läsa text. Med telefonens kamera kan man få maskinskrivna texter på papper förstora på telefonens skärm eller läsa texten med talsyntes med hjälp av telefonens skärmläsningsprogram.

Trots att datorn och smarttelefonen möjliggör en vardag för en synskadad där man inte i samma utsträckning är beroende av en seende persons synhjälp som tidigare, betyder det definitivt inte att en dator eller smarttelefon kan ersätta t.ex. en personlig assistent.

VERKTYG. "I läroplanen står att elever ska lära sig att använda informationsteknik, först nu kan studentexamen mäta detta", säger Matti Lattu.

TEXT OCH FOTO: SÖREN JONSSON

Digitala studentskrivningen innehåller bilder och videor – klarar synskadade provet?

I höst införs digitala studentskrivningar i kort tyska, geografi och filosofi. Den 6 april genomfördes en riksomfattande generalrepetition. "Det var en lyckad övning", säger Matti Lattu på Studentexamensnämnden.

DIGITALISERINGEN AV STUDENTSKRIVNINGARNA är i full gång och från och med hösten kommer studentskrivningarna i tyska, geografi och filosofi att skrivas på dator. Under skrivningarna används inte Win-

dows, Mac OS eller Linux utan ett specialutvecklat operativsystem, Abitti. I Abitti kommer eleverna inte åt internet eller sina egna filer. Det här för att förhindra eventuellt fusk.

Det handlar inte längre om att minnas saker utantill, utan om att hitta det relevanta i ett material.

Synskadade elever, däremot, använder sina egna bekanta maskiner. I dagsläget är Abitti nämligen inte anpassat för synskadade.

– Det är kanske till och med en bestående lösning. Allting kommer att vara som förut för synskadade elever. De får använda sina egna maskiner eftersom vi inte vill att teknik ska bli ett extra stressmoment. Synskadade har sina egna knep och sätt som de använder dator och läser text med sina hjälpmedel. Vi vill inte rubba detta, säger **Matti Lattu**, projektledare för de digitala student-skrivningarna på Studentexamensnämnden.

Matti Lattu säger att nämnden kommer att fortsätta se över om Abitti kan utrustas med förstoring och röststyrning. Om det är lätt att få dessa hjälpmedel med finns det ingen orsak att fördröja utvecklingen. Ingen kommer dock att tvingas skriva studenten på Abitti utan tillräcklig övning och trygghet.

Irrelevant att pränta in årtal

Provfrågorna kommer att få en helt ny karaktär. Till exempel kommer realämnen att innehålla ett omfattande material som eleverna ska läsa och ta ställning till under själva provtillfället.

– Kunnandet har förändrats under senare tid och håller fortfarande på att förändras. De förmågor som du ska behärska handlar inte längre om att minnas saker utantill, utan om att hitta det relevanta i ett material du får. Det som vi kunskapsarbetare gör varje dag, säger Lattu.

Materialet är inte heller bara text. I övningsprovet den 6 april fick man en bild av

hurdana frågor studerandena kan vänta sig i studentexamensprovet. I språkprovet hade flera frågor bilder och ljudklipp. I geografiprovet fick elever analysera kartor och videosnuttar. Otillgängliga uppgifter med andra ord. Hur ska det gå för synskadade elever?

– Faktum är att det första jag fick höra när jag började jobbet för tre år sedan var att man var orolig för synskadade. Jag fick redan den första arbetsdagen klart för mig att de nya studentskrivningarna måste passa synskadade elever. Vi har aktivt varit i kontakt med Synskadades förbund och jobbat tillsammans med synskadade för att garantera att provet lämpar sig till dem.

Själva studentskrivningen är alltså inget problem. Utmaningen blir för frågemakarna att göra rättvisa frågor med likvärdig svårighet.

Hur kan ni garantera att frågorna är likvärdiga när synskadade inte ser bilder och videosnuttar?

– Jag har svårt att svara på det här eftersom jag inte bedömer proven eller skriver frågorna, men jag ska försöka. Synskadade har ett eget anpassat prov, där vissa bilder är beskrivna och andra ersatta med motsvarande uppgifter. När uppgifterna görs tänker man att proven ska motsvara och mäta samma typ av kunskap. I bedömningsskedet görs dessutom en särskild bedömning, eftersom provfrågorna inte är identiska med de seendes frågor.

Vad ger då multimedia för mervärde?

– Till exempel ger bilder kontext i språkproven. Det visuella är en viktig del av ett språk. I övningsprovet i kort tyska fanns en uppgift som handlade om tysk bröllopstra-

DATORVAN. Unga synskadade är vana vid att använda datorer. Satu Lintala märker knappt av att studentskrivningarna förnyas: allt är som vanligt.

dition. De som gjorde uppgiften ansåg att ordförrådet inte nödvändigtvis är bekant för eleverna och satte med en bild på två ringar. Då kunde studerandena förstå texten genom att delvis gissa sig till betydelsen.

I provet för synskadade var bilden rakt av bortplockad. De synskadade eleverna fick varken bildbeskrivning eller en lättare text.

– Den personen som hade hand om att anpassa frågan har tydligen ansett att bilden inte var relevant, något mer kan jag inte säga.

Tekniken fungerade

Satu Lintala är mitt uppe i studentskrivningarna. Nästa vår ska hon skriva psykologiprovet, som är ett av de prov som går över till digital form. Därför deltog hon i övningsprovet.

– Nåja, nog fungerade tekniken. Men jag använde inte Abitti. Jag fick i morse veta med säkerhet att jag inte ska använda Abittisystemet. Ingen visste hur det låg till. Informationen från nämnden skulle alltså ha kunnat vara bättre, säger Lintala direkt efter övningsprovet.

Lintala skrev provet på en vanlig Windowsmaskin och fick uppgifterna på en USB-sticka i rtf-format. Hon satt tillsammans med alla andra och använde skolans dator som inte hade tillgång till internet.

– Det går bra så här också, konstaterar hon.

Motiverande gymnasium

– Här i gymnasiet är klasskompisarna mycket mer motiverade. Det finns ingen som uppsåtligt stör andra. Och så får man ju verkli-

gen kämpa för att få bra vitsord. Nior och tior kommer inte av sig självt, utan det gäller att läsa.

Lintala har sina knep för att läsa vanlig tryckt text. Hon orkar inte alltid vänta på att få anpassade kursböcker via Celia. Hon ger de elektroniska böckerna gott betyg, men orkar inte vänta flera månader på att få dem.

– Jag läser mina läxor med hjälp av läs-tv, eller får hjälp av min mamma. På lektionerna brukar vi ibland få i uppgift att läsa något textstycke och då fotograferar jag texten med en iPad och förstorar den.

Lintala har Aniridi, det vill säga att delar av regnbågshinnan saknas. Hon ser att orientera sig självständigt och kan läsa text som är större än 20 punkter.

– Jag har alltid varit öppen med att jag inte ser bra. Jag tycker det är viktigt att våga poängtera att synen inte har något att göra med hur smart du är. Därför tycker jag om

när folk frågar och intresserar sig för hur det är att vara synskadad.

Men Lintala säger ändå att hon märker av att folk tar distans. Hon har flera vänner i skolan, men de går inte alltid samma kurser. De som inte känner henne vågar inte sätta sig bredvid henne i klassen.

– Folk skulle säkert ha frågor men vågar inte ställa dem. Det är tråkigt att det är så. Det stör mig inte att jag får sitta för mig själv i klassen, men det är pinsamt att vara det tredje hjulet i alla pararbeten.

Vad vill du göra efter gymnasiet?

– Jag är inte längre säker. När jag började gymnasiet var jag säker på att jag skulle till Helsingfors universitet för att studera psykologi, men verkligheten har kommit ifatt mig. Det är så fruktansvärt svårt att komma in, så jag får se om jag klarar det. Det finns dessutom så många andra ämnen som intresserar mig, som t.ex. datavetenskap. ●

ANNONS

Finlands Synskadade finns också på Skriftly!

Skriftly samlar innehållet från de finlandssvenska tidskrifterna.

Skriftly ger läsarna mångsidiga möjligheter att hitta, följa och läsa innehåll som berör och intresserar dem, tvärs igenom tidningslandskapet, för en låg månatlig summa.

SKRIFTLY
skriftly.fi

”Det är som att förlora en familjemedlem”

Kenneth Ekholm har en tuff tid bakom sig. Hans ledarhund Duffe dog i november och han fick i fyra månader lov att ty sig till den vita kappen. En förmåga som inte längre var så självklar.

KENNETH EKHOLM HAR haft ledarhund i 30 år. Den nya hunden Assar är hans femte hund.

– I min ungdom var jag väldigt bra på att använda den vita kappen. Men samtidigt såg jag hur mina synskadade vänner som hade ledarhund klarade sig ännu bättre än mig. ’Hur kan det vara så?’, tänkte jag för mig själv och började fråga mig runt. Fröet hade börjat gro och jag ville skaffa mig en egen hund, säger Ekholm.

Med en ledarhund kommer förstas mycket ansvar. Det visste Kenneth redan innan han ansökte om en. Du binder dig till att ständigt ta hand om hunden. Oavsett om det spöregnar utomhus eller om du är krasslig så ska hunden rastas.

– Fast det är ju på sitt sätt också positivt. Jag ångrar inte en sekund att jag började med ledarhund. Det har blivit så mycket enklare för mig. Ledarhunden är alltid redo att ge sig av. Vare sig klockan är fyra på natten eller nio på morgonen. Vardag eller helg. En motsvarande assistent är omöjlig att finna.

Sen beror det förstås på ens egen motivation.

När Ekholm var yngre utforskade han friskostigt sin närmiljö. Han upptäckte nya rutter och promenerade friskt omkring i sin hemkommun Sibbo. Nu har han sina inövade rutter som han inte avviker från.

En självklarhet som kanske inte alla tänker på är att en ledarhund inte är något mirakeldjur som kan läsa tankar. Den kan inte hitta någonstans som den aldrig varit till. När man får en ny hund måste man på nytt träna in rutter med en utbildare eller någon bekant. Allting som skiljer sig från de intränade rutternas går på kommando.

– Om jag ska gå till ett nytt ställe frågar jag mig för hur jag tar mig till platsen. Därefter styr jag Assar med kommandon och säger hur vi ska gå. Han hjälper mig att undvika hinder och styr mig till vägar och stigar, men han vet inte om vi ska till vänster eller höger i en korsning. Om vi däremot går på en intränad rutt så litar jag fullständigt på att han hittar och låter honom föra mig.

PROVKANIN. Assar har en ny sorts ledarhundssele som bara två andra ledarhundar i Finland har fått pröva. Metallramen kan kopplas bort i t.ex. bussar och trånga utrymmen.

Att förlora sin bästa vän

Duffe hann fylla tio år när han plötsligt fick en tumör och var tvungen att avlivas.

– Det var jobbigt. Nu har jag upplevt det fyra gånger... när jag tagit min kompis på den sista resan. Och det där...

Kenneth Ekholm torkar stillsamt bort en tår från sin kind, och fortsätter märkbart tagen.

– Det är varje gång samma sak. Du får ingenting gjort den dagen – eller veckan för den delen heller. Det känns helt tomt. Något annat kan jag egentligen inte säga.

En ledarhund är i tjänst i tio år. Från cirka två år gammal till 12 år då den går i pension. Avskedet kommer ändå lika plötsligt.

– Det går inte att vara inställd på att byta ledarhund. Men man måste orka. Och det

kräver faktiskt psykiska krafter att missta sin bästa vän. Det kräver mycket, men ger också mycket tillbaka, konstaterar Ekholm.

Ledarhunden är som en familjemedlem. Och det ska man ståva till. Är hunden endast ett hjälpmedel kommer det aldrig att funka.

Ny hund – nytt förtroende

Med en ny ledarhund gäller det att börja om från början. Ömsesidig respekt kan inte skolas in av ledarhundskolan. Respekt måste vinnas.

– Alla hundar är olika. Min första hund var till karaktär rätt likadan som den här. Den skällde på allt och alla och var väldigt aktiv. Min andra hund var passivare och deltog inte i omgivningen, men som ledarhund var

han ypperlig. Sedan hade jag en sjuk hund som dog vid sex års ålder, och som bet andra. Duffe var skygg men härlig. Och Assar. Han är en dansk liten valp som skäller ut alla besökare, men som hittills har skött jobbet bra.

Att lära känna sin ledarhund tar som sagt tid. Men enligt Ekholm vet man på pricken när man uppnått samförstånd.

– Det intressanta är att du märker när du fått kontakt med din hund. Det sker över en natt. Du kommer hem på eftermiddagen och

på morgonen funkar det på ett helt annat sätt. Jag tror det har med att vi når psykiskt samförstånd.

Ledarhunden ger Kenneth frihet. Nu hoppas han få följa med sin nya vän i minst tio års tid. "Monsieur Assar" och Kenneth har hittat varandra och vunnit varandras respekt. ●

Den internationella ledarhundsdagen firas i år den 27.4.2016

LEDARHUNDEN ÄR INGET SÄLLSKAPSDJUR

- En ledarhund i arbete är inte något sällskapsdjur. Ledarhunden är ett hjälpmedel som gör det möjligt för en person med funktionsnedsättning att uppnå lika ställning i förhållande till andra. Med hjälp av en ledarhund kan en synskadad person röra sig och uträtta ärenden självständigt, samt avklara vardagliga sysslor.
- En ledarhund känner man lätt igen på selen. En ledarhund är på jobb när selen är på.
- En ledarhundsförare har enligt lagen en principiell rätt att röra sig överallt. Han eller hon kan gå på matuppköp, restaurang, bio, teater och besöka olika hobbyutrymmen. Föraren kan resa i kollektiva färdmedel och taxi tillsammans med ledarhunden. En restaurangägare kan till exempel inte neka en ledarhundsförare att besöka restaurangen genom att hävda på ett hundförbud.
- Andra hundar, som kommer för nära, kan göra ledarhunden osäker – speciellt för unga ledarhundar. Det är därför bäst att byta till andra sidan av vägen eller trottoaren om man möter en ledarhund medan man rastar sin hund.

Källa: Ledarhundsskolan, Synskadades förbund

TEXT OCH FOTO: SÖREN JONSSON

Detaljfrossa går inte hem bland synskadade barn

Också synskadade barn har tillgång till en sagoskatt på Celia och kan hitta böckernas magiska värld. Taktilböcker är berättelser som tar hjälp av känslan.

”GER MAN TAKTILBÖCKER lillfingret så tar de hela handen”, säger **Irmeli Holstein** som jobbat på Celia i snart trettio år. Att hon stormtrivs på jobbet är det inget snack om. Taktilböcker är hennes passion. På fritiden producerar hon taktilböcker själv i sin nya handarbetsbod. Snart väntar pensio-

nen, men hon har ännu mycket kvar att ge de synskadade barnen.

Holstein radar fram en hel hög med böcker på det antika mötesbordet.

– Det passar ju bra att göra intervjun här. Antikmöblerna och jag passar ju ihop för jag hör till möblemanget som man säger.

Holstein ber mig att stänga ögonen. Hon tar fram en bok som är ämnad för barn i skolåldern och ber mig att känna mig fram på en av sidorna. En omöjlighet, konstaterar jag efter en liten stund. Jag känner några block men kan inte koppla ihop dem till en dörrkarm och en säng.

– Vi seende har svårt att förstå taktilböcker eftersom vi ständigt förlitar oss på synen. Vi är inte synskadade. Det är viktigt att bilderna är tillräckligt enkla och att texten stöder bilderna. Färgkontrasten måste vara bra

för synsvaga barn och materialkontrasten likaså.

Taktilböcker finns för barn i olika åldrar, från och med pekböcker, småbarnsböcker till faktaböcker. Finland är världsledande på att göra taktilböcker. Taktilböcker är taktila böcker gjorda på tygsidor.

– Böcker är väldigt viktigt för barn. Genom att utforska bilderna lär sig barnet ord och får utforska världen omkring sig. Berättelserna hjälper också till att utveckla barnets fantasi.

VAD ÄR TAKTILBÖCKER?

- Taktilböcker är färggranna bilderböcker som läses med känslan. Med hjälp av böckerna kan man utveckla finmotorisk färdighet. Alla taktilböcker har dessutom text i punktskrift
- Taktilböcker passar synskadade, multihandikappade och autistiska barn, men även vuxna med utvecklingsstörning.
- Det finns ca tusen taktilböcker; pekböcker, sagor, rim och ramsor och andra böcker som stöder barnets utveckling.
- Taktilböckerna är unika exemplar av hantverk, som Celia får som donation, tillverkade av privatpersoner och som lärdomsprov.

Källa: Celia

- ▲ **VINTERNS MAGI.** Irmeli Hoilstein gjorde bilderna och Minna Katela skrev texten till boken "Vinterns magi". Boken har blivit internationellt framgångsrik. Frankrike, Tyskland och Italien har var för sig översatt och framställt över hundra exemplar av boken.

Tävling ger uppmärksamhet

Förutom att ha varit barnbibliotekarie på Celia är Holstein en av de åtta domarna i internationella tävlingar för taktilböcker. Genom tävlingarna får taktilböcker uppmärksamhet och länder kan ibland göra utbyte av boktitlar.

Vad kännetecknar en bra taktilbok?

- Bilderna i taktilböcker får inte vara för abstrakta. Det är till exempel svårt för en synskadad att förstå hur solen känns, eller att svalor ser ut som bokstaven m på himlen. Det här är sådant som vi som ser har ritat sedan vi var små, men hur ska synskadade veta att en konstig krumelur är en fågel?

- Och sy absolut inte solstrålar från solen. Nej. Solen ska vara realistisk. Även om ingen kan röra den. Dessutom måste det komma fram i berättelsens text att det finns en sol på bilden. Till exempel "Solen lyste från en klar himmel"

Vad är det som gör taktilböcker så fascinerande?

- Seende barn kan låna stapelvis med bilderböcker från biblioteket varje gång emedan Celia lånar ut en eller två böcker per gång. De som gör böcker gör det som välgörenhet. Den allra största äran är när någon skriver att de tycker om boken som jag har gjort och vill låna den på nytt, säger Holstein.

Den lilla hönan och vetekornet

Alla barn behöver berättelser. De som skapar taktilböcker får själv välja om de skriver historien själva eller gör om en befintlig saga till en taktilbok.

Holstein baserade sin första bok på sagan om den lilla hönan och vetekornet.

– Jag skapade min första bok 1994. Men jag visste inte vad jag gav mig in på. Händig som jag är, trodde jag att det skulle vara en barnlek. Jag visste i teorin hur en bra taktilbok är och hade fått många tips, men jag tog vatten över huvudet. Det höll på att bli en katastrof men slutresultatet blev till slut riktigt bra.

– Jag blev ödmjuk under processen. När boken blev färdig visste jag, att om jag skulle börja om med boken så skulle jag göra mycket annorlunda.

Vad är det som är så svårt?

– Vi som ser, vi ser vad något föreställer. Vi förklarar hur vi tänker och vad man ska känna, men det är inte så det ska vara. Bilderna ska gå att förstå utan förklaringar. Vi seende frossar i detaljer, men de facto har de bästa böckerna förenklade bilder. Då passar de förutom till synskadade också till personer med utvecklingsstörning.

Fler böcker

Celia fick de första taktilböckerna redan år 1984. En pedagog från Fredrika Wetterhoffs textilslöjdsskola i Tavastehus tog kontakt med Celia och ville veta hur en bra tredimensionell bild är för synskadade barn. Följande år fick Celia 16 taktilböcker som elevslutarbeten.

Genom att utforska bilderna lär sig barnet ord och får utforska världen omkring sig. Berättelserna hjälper också till att utveckla barnets fantasi.

Fortfarande i dag är det många studeranden som gör en taktilbok som sitt slutarbete. Förutom dem är det några få taktilboksförfattare som är aktiva. Det finns en grupp i Lovisa medborgarinstitut som är ivriga taktilboksproducenter, och som har funnits redan många år.

– Det är viktigt att också svenska barn får taktilböcker på sitt modersmål. Jag har ofta fått vara den som påpekar om att böckerna också ska utkomma på svenska. Därför är vi jätte tacksamma för att grupper som den i Lovisa finns.

Holstein är stolt över att Celia utökat sin boksamling till vad den är i dag. Det har krävt ett ihärdigt arbete att få så många böcker till stånd.

Från 1984 till 2007 ökade titlarna till 400 titlar och i dag finns det över tusen titlar i bokkatalogen. Förvånansvärt länge håller böckerna sig fräscha och hela trots att barnen känner, klämmer, doftar och river i böckerna.

Varför behövs taktilböcker?

– De blivande punktläsarna får bekanta sig med vad punktskrift är även om de inte kan läsa punktskriften ännu. Taktilböcker hjälper också barnen att läsa diagram och kartor senare i skolböcker. Men framförallt är det frågan om jämlikhet och nöje. Alla barn måste få uppleva sagans magi, säger Holstein. ●

LEDA, LÄRA LEKA. Carina Bjongbacka och Mats Hummelstedt sitter på tandemcykeln som Hummelstedt själv har svetsat ihop av två helt vanliga cyklar. Cykel är både stadig och trygg.

TEXT: MARIA DAHLIN, FOTO: FEBE MÖRK

Allmänna ledsagare utbildades på Norrvalla

UNDER VECKOSLUTET 2–3.4.2016 gick 20 österbottningar en utbildning i att fungera som allmänna ledsagare för synskadade. Bland deltagarna fanns så väl anhöriga till synskadade som andra intresserade och beredvilliga hjälpare. Kursen ord-

nades av Distriktsföreningarna Vasa Svenska Synskadade r.f. (VSS) och Norra Österbottnens Svenska Synskadade r.f. (NÖSS).

Med start redan kl. 10 på lördag förmiddag samlades sammanlagt 32 personer på Norrvalla i Vörå. Till denna grupp hörde allt-

så tjugo allmänna ledsagare, tio synskadade samt de två distriktssekreterarna **Febe Mörk** (VSS) och **Ann-Sofie Grankulla** (NÖSS). På programmet stod föreläsningar, personliga berättelser, praktiska övningar och syntolkad film.

Blomvaser välter lätt omkull

På ett mycket intressant och roande sätt fick **Ann-Britt Mattbäck**, ordförande i NÖSS samt FSS informatör, inleda veckoslutet. Hon pratade fritt och öppet om hur vardagen för henne som synskadad kan se ut och vad man bör tänka på när man bemöter en synskadad. Ann-Britt pratade mycket om att inställningen till den nya situationen som en som blir synskadad har, är helt avgörande. Ingen närvarande kunde undgå att märka att Ann-Britts positiva inställning är beundransvärd och något som lätt smittar av sig. Ann-Britt poängterade även några praktiska saker som man bör tänka på när man t.ex. dukar ett matbord där en synskadad ska sätta sig. Hon påpekade att hon helst slipper höga blomvaser på bordet i närheten av där hon sitter, eftersom de lätt kan vältras omkull. Inte heller levande ljus i stil med kronljus är någon favorit, speciellt inte om de är placerade så att hårsvallet har en chans att få närbild när man böjer sig fram över bordet eller sätter sig ner.

Efter lunchen, då de allmänna ledsagarna för första gången fick pröva på att ledsaga en synskadad till maten, fortsatte rehabiliteringshandledaren och mobilityinstruktören **Beatrice Blomqvist** från Vasa centralsjukhus, att berätta om praktisk ledsagning. Alla ledsagare fick pröva på att leda en synskadad upp för trappor och genom dörröppningar, samt att visa dem till en stol.

Den praktiska biten fortsatte efter eftermiddagskaffet då vi begav oss ut i det vack-

ra vårvädret. Många fick pröva på en helt ny erfarenhet ute på gården, nämligen tandemcykling. Det fanns två traditionella tandemcyklar tillgängliga och även en specialgjord dubbelcykel, som en av de allmänna ledsagarna själv hade svetsat ihop. Därefter blev det dags för promenad i mer krävande terräng, då gruppen gav sig ut längs vandringsleden runt Norrvalla. Att ledsaga en synskadad på mer oländigt underlag krävde också sitt av de allmänna ledsagarna. Beatrice Blomqvist introducerade även olika typer av hjälpmedel för detta.

Blindstafett

Efter avslutad middag var det kvällsprogram på schemat. Inledningsvis fick de allmänna ledsagarna delta i en stafett, indelade i två lag, och med förbundna ögon. Till uppgifterna hörde bl.a. att skruva i en skruv, att sy i en knapp, att sticka samt att parvis kliva i ett par byxor. Därefter visades en syntolkad film och de allmänna ledsagarna fick pröva på att ta del av en del eller hela filmen med ögonbindel på. Kvällste, smörgåsar och frukt dukades upp som avslutning på kvällen.

Under söndagsförmiddagen föreläste **Ulla-Britt Ingman**, FSS rehabiliteringsrådgivare, om förbundet FSS och förevisade som hastigast några hjälpmedel som finns tillgängliga för synskadade. De allmänna ledsagarna fick även prova olika simuleringsglasögon, för att få en inblick i hur olika synskador kan te sig, samt ta del av hur Pratsamboxen och Daisyspelare fungerar.

Andreas Kanto, IT-ansvarig inom VSS samt ordförande i föreningen, presenterade även kortfattat olika tekniska lösningar som är anpassade för synskadade, bl.a. telefoner, surfplattor och talsynteser. Efter lunchen

fortsatte han att berätta om tekniken för de synskadade deltagarna.

Efter söndagslunchen fick **Britten Ny-lund**, även hon FSS informatör, hålla ett sista pass, under rubriken ”Smak- och känselmotorik”, där de allmänna ledsagarna satt bänkade runt ett långbord och fick ta del av olika praktiska övningar kring de olika sinnen. Britten berättade att ca 80 procent av intrycken vi får, får vi via synen. Då kan man förstå att mycket går förlorat för en synskadad. Till de praktiska övningarna hörde bl.a. att smaka på fyra olika färgers paprika och bedöma vilken som var sötast. Det var intressant att se att alla färgerna nämndes då det var genomgång efteråt. En annan övning var ett doftprov: att med förbundna ögon dofta på tre olika burkar och säga vilken doft det var frågan om. Vissa kunde svara med säkerhet att det var frågan om kaffe och kakao, medan andra hade svårt att placera de välkända dofterna när de inte samtidigt fick se. Den tredje burken innehöll en blandning av kaffe och kakao och här var uppgiften att säga vilken doft som man upplevde som mest framträdande. Även här blev svaren olika.

”Nu vet jag vad en allmän ledsagare är”

Den intensiva kurshelgen avslutades med eftermiddagskaffe, då de allmänna ledsagarna fick testa på att dricka kaffet och äta bullen med förbundna ögon. Utvärdering och utdelning av intyg varvades till sist med avsked och ett stort tack riktades som sig bör även till de två som arbetat mest med planeringen av helgen, nämligen de två mycket omtyckta och uppskattade distriktssekreterarna.

Susanne Granholm från Koskö i Kors-holm ville komma med på kursen för allmänna ledsagare eftersom hon gick den första kursen som VSS ordnade i oktober.

– Jag ville få mer information och färska upp minnet. Det har varit givande att få ledsaga på riktigt. Jag har fått möjlighet att ledsaga två blinda personer, med helt olika behov. Helgen har gett en mycket mer verklig bild av vad det innebär att vara allmän ledsagare, säger Granholm.

Hon vill också poängtera att hon tycker det är väldigt givande att umgås med alla positiva människor, att se hur glada alla är, trots olika typer av synskador. Hennes förhoppning är att de som hon ledsagat haft nytta av henne.

Kristina Källdman från Jakobstad, var en av de synskadade deltagarna på kursen. Hon är aktiv i NÖSS och kom med till Norrvalla eftersom hon fick förfrågan och eftersom hon längtat efter att träffa andra i samma situation. Hon tycker det är givande att höra hur andra upplever sin situation som synskadad och att hon fått lära känna nya ledsagare, eftersom det varit lite ont om dem. På frågan ”vad har du själv bidragit med?” skrattar hon först till.

– Ja, det känns väl inte som att jag gjort så mycket, men jag har deltagit i diskussionerna. Och så har jag försökt vara allmänt trevlig, tillägger hon med ett leende.

Leendet från Kristina etsade sig fast i minnet tillsammans med många andras glada miner och högljudda skratt. Den uppmaning som Ann-Sofie Grankulla inledde med på lördag förmiddag får summera en helg tillsammans med synskadade och allmänna ledsagare: ”Det är obligatoriskt att dela med sig av sitt goda humör”. Och så gjorde vi. ●

Som podcast fast på CD

NÄR JAG SÄGER att jag arbetar på en taltidning kan folk bli tomma i blicken och mumla något om inlästa dagstidningar. Då blir jag lite ivrig och säger, nej det är reportage och nyheter för synskadade. Som poddradio, fortsätter jag - fast de flesta läser på CD... Varpå blicken mittemot blir ännu tommare.

Förvirringen är begriplig. Liksom de flesta liknande tidningar har Skånes Taltidning varit en så kallad klipptidning. Redaktionen läste in sammandrag av dagstidningsartiklar som distribuerades till synskadade läsare, först på rullband, senare på kassett. En del egna reportage ingick också. Dessa taltidningar var knutna till biblioteken eftersom deras tillstånd att läsa in talböcker även gällde tidningstext. På 80-talet började dagstidningarna själva läsa in sitt innehåll som distribuerades via radionätet. Radiotidningarna, som de officiellt hette, kallades ändå taltidningar. Idag görs detta med talsyntes.

De klipptidningar som överlevde blev reportage- och nyhetstidningar med eget redaktionellt material. Ibland fortfarande med ett bibliotek bakom sig, ibland med en utomstående producent. Efter bibliotekstiden hörde Skånes Taltidning först till Region Skånes kulturförvaltning. Då hotades vi av nedläggning. Nu är vi en självständig enhet

inom regionens förvaltning Habilitering & Hjälpmedel.

Vi bevakar synskadefrågor, gärna ur lokal vinkel. Dit hör ögonvård och kollektivtrafik inklusive färdtjänst som sorterar under det utökade landstinget Region Skåne. Vi är fristående från synskaderörelsen, men gör reportage om den och publicerar föreningsinformation. Tidningen är också en vardagsguide med matrecept av och för synskadade, evenemangstips, recensioner av syntolkad film och talbokstips från skånska bibliotek.

För mig personligen är det viktigaste och mest spännande att möta människor och förmedla deras erfarenheter: Den blinde läraren i en seende klass. Mötet mellan genforskaren och mannen som hoppas återfå synen. Körsångaren som är med i en musiktävling. Och alla andra. ●

DODO PARIKAS
TALTIDNINGSREDAKTÖR
SKÅNES TALTIDNINGAR

TEXT OCH FOTO: SÖREN JONSSON

Yles ljudtextning låter mindre robotisk

Visst låter den bekant, Yles nya ljudtextning? Den finlandssvenska talsyntesen Samuel läser numera upp undertexten på Yle Fem.

YLE ERBJUDER LJUDTEXTNING på alla sina tv-kanaler. På de finska kanalerna läser den finskspråkiga talsyntesen Sanna upp undertexten och på Yle Fem är det talsyntesen Samuel som läser.

Ljudtextning är en lagstadgad skyldighet som är till för specialgrupper. Ljudtextning gör det lättare för personer med nedsatt syn eller lässvårigheter att titta på tv, men kan också användas av t.ex. barnfamiljer som

har teven på i bakgrunden och vill följa med ett program.

Ljudtextningen stöder tevetittandet och gör det enklare att följa med i dialoger på främmande språk. Det som undertexten är för andra, är ljudtexten för synskadade.

– Den förra talsyntesen lät för mycket som en robot. Vi ville höja kvaliteten och erbjuda en behagligare teveupplevelse för tittarna, säger **Lise-Lottie Ek**, som är chef för sändning och överföring på Yle.

LJUDTEXTNING PÅ YLE

- Ljudtextning går ut på att den översatta texten som visas i rutan hörs i form av syntetiskt tal. På YLE 1, YLE 2 och YLE Teema översätts texten till finska och på YLE Fem översätts texten till svenska.
- För att slå på ljudtextning väljer man den holländska ljudkanalen på teveapparaten.
- Den finska ljudtextningen togs i bruk på Yle TV1 år 2005. Yles övriga kanaler tog i bruk ljudtextningen år 2007.

◀ **KONTROLL.** Tuukka Toivonen sitter i sändningsenheten och kontrollerar sändningen. Om något blir fel i textningen eller grafiken märker han av felet och kan rätta till det.

Kvalitetsförbättringen medför dels röstförbättring och dels att ljudnivån på bakgrundsljudet nu sänks när ljudtexten läses upp, något som på fackspråk kallas för ”ducking”.

– Vi finjusterar ännu ljudbalansen utgående från den tittarrespons vi får. En del är ovana av att bakgrundsljudet sänks och vi försöker hitta den bästa balansen, säger Ek.

Utvecklingschef för ICT och produktionsteknik **Erkki Niemenmaa** har ansvarat för ibruktagandet av den nya ljudtextningen. Kvalitet var inte allt. Den gamla talsyntesen började helt enkelt vara föråldrad.

– Den förra talsyntesen var speciellt programmerad för oss. De som vidareutvecklade den jobbar inte längre på Yle, så det var absolut nödvändigt att få en ny ljudtextning, säger Niemenmaa.

En naturligare och bättre talsyntes kommer liksom på köpet. Nu är det samma företag,

Acapela Group, och samma talsyntes som FSS varit med och utvecklat som läser upp ljudtextningen.

– På 15 år har talsynteser blivit ofantligt mycket bättre. Det är som natt och dag att jämföra den nya och den gamla talsyntesen, säger Niemenmaa.

Arenan – ett långsiktigt mål

Arenan utvecklas hela tiden. Listan på vad som planeras är lång, och ljudtextning är en av de saker som finns med.

– Vårt uppdrag är att finnas till för alla finländare och erbjuda var och en så bra tjänster som möjligt. Nu när det börjar bli tekniskt och därmed också ekonomiskt möjligt att erbjuda t.ex. bättre ljudtextning så vill vi naturligtvis göra det, säger Ek. ●

TEXT OCH FOTO: FREDRIK WESTBLOM

”Man måste leva ett aktivt liv”

Garaget är fullt med lådor. De innehåller gamla flaskor, souvenirer, räknoramar och kläder. Där andra ser skrot ser Per-Ole Ekstrand något värdefullt. Att han är synskadad uppfattar han inte som något hinder, tvärtom. Därför hjälper han också gärna andra i vardagen.

Per-Ole Ekstrand, eller Pekka, är lugn och fokuserad. Han tar en gammal elsladd, spänner fast den i skruvstället och plockar upp verktygen från deras plats. Därefter spänner han ut sladden, skalar av plasthöljet, virar ihop koppartråden som lämnar kvar och lägger den i en egen låda.

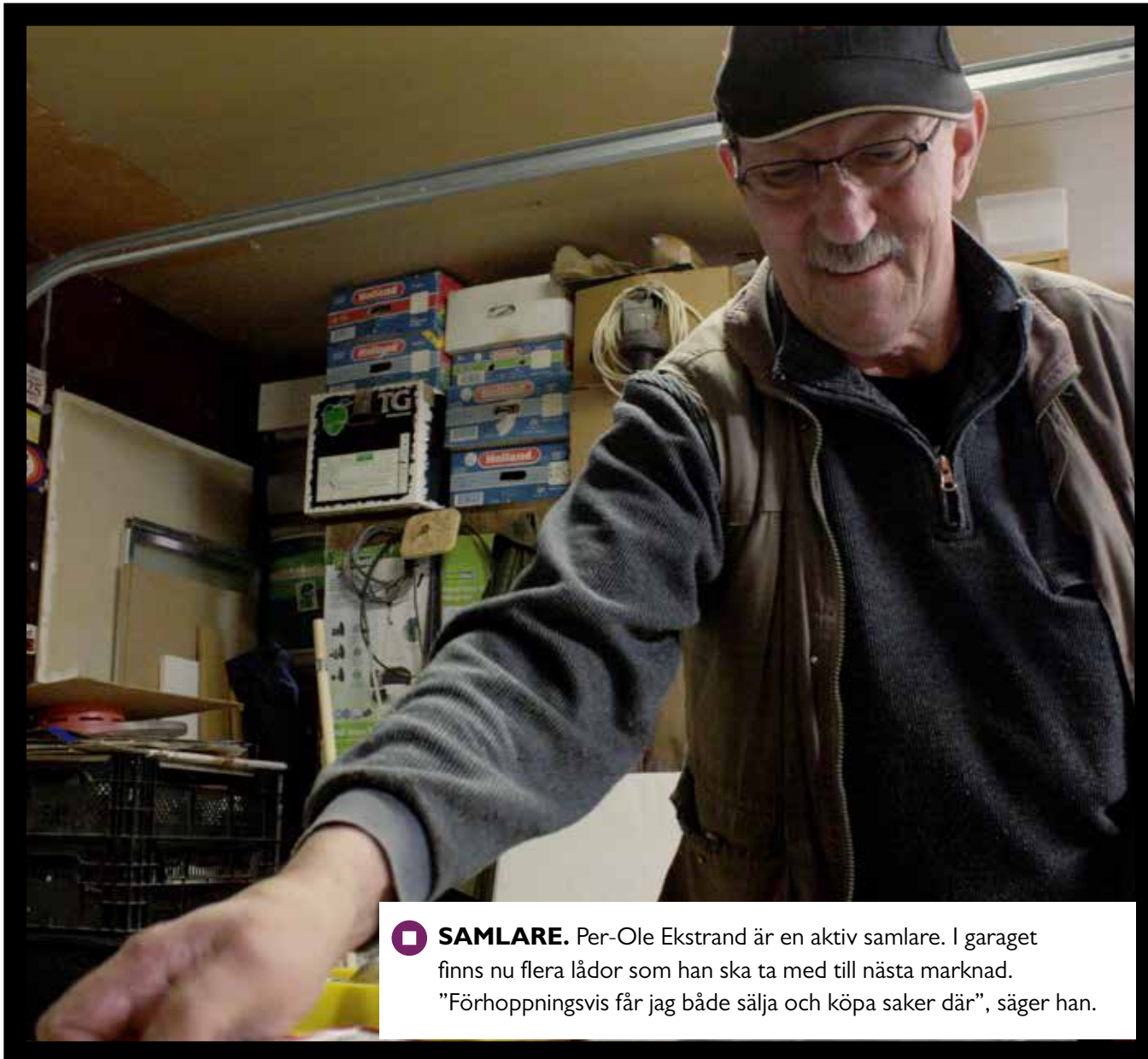
– Det här brukar jag ofta göra. Det är många som behöver koppar i dag.

Pekkas garage ser vid första anblicken rörigt ut men det är egentligen mycket väl organiserat. Det är också väl upplyst och här

och var ligger magneter som Pekka använder för att hitta saker.

Det måste han ha. Pekka har nämligen retinitis pigmentosa. Det är en synskada som drabbar näthinnan och som Pekka haft i hela sitt liv. Som 18-åring fick han sina första glasögon. Han ser, men synfältet är gravt begränsat. Synen är bäst på vänster öga medan höger synfält är helt suddigt.

– Jag brukade ofta fundera varför kompisarna såg allt medan jag inte gjorde det. Varför slog inte de huvudet i alla kanter medan

■ **SAMLARE.** Per-Ole Ekstrand är en aktiv samlare. I garaget finns nu flera lådor som han ska ta med till nästa marknad. "Förhoppningsvis får jag både sälja och köpa saker där", säger han.

jag gjorde det, till exempel. Men jag har lärt mig leva med det och jag har lärt mig alla möjliga små knep för att klara vardagen.

Sjukdomen förvärras inte men blir inte heller bättre. Under årens gång har synfältet krympt och ljuskänsligheten ökat men det är också det enda han märkt.

Samlar för att hjälpa andra

Pekka lever ett aktivt liv. Han har bland annat arbetat som vaktmästare, sjöman och

rörmontör. Han är född i Pedersöre, men då han var barn flyttade familjen till Sverige. Där bodde han också i 20 års tid.

Nu är han 70 år gammal och pensionär men har inte saktat ner för det. Förutom att han pysslar i garaget reser han runt på olika marknader och mässor för att sälja och köpa små saker. Han är en hängiven samlare, men han gör det inte bara för att aktivera sig själv utan också för att hjälpa andra.

– Jag har reparerat lästv:n, fixat upp vita kappar så de kan användas och bytt batte-

▲ RETINITIS PIGMENTOSA. Per-Ole Ekstrand har gjort de svarta glasögonen själv. De visualiserar hur det är att leva med en synskada.

rier i talklockor. Det är millimetersprecision, det. Får du inte i batteriet rätt fungerar inte talfunktionen som är så viktig för synskadade. Jag fick också en gammal punktskriftsmaskin av en vän som köpt en ny. Jag reparerade den och nu finns den i Lettland.

Just Lettland är viktigt för Pekka. Han har rest dit varje år sedan 1993. Första gången reste han dit tillsammans med hemförsamlingen som besökte Jormala för att hjälpa till. Pekka har fortsatt traditionen varje år och har bland annat fått kontakt med Jormala synskadade, som han ofta hämtar varor till. Den 8 juni reser de ner nästa gång.

– Redan under första besöket sade jag åt prästen att jag ska komma tillbaka hit och att jag ska ta med barnen. De får på så vis se

att vi faktiskt har det ganska bra ställt i vårt land.

Det korta räcket

I Lettland råkade han också ut för den allvarligaste olyckan han kan komma ihåg.

– Visst har jag fallit och slagit mig tidigare men inte lika allvarligt som då. Jag gick i ett trapphus och tog stöd mot ledstången. Den slutade och jag såg ytterdörren. Jag trodde alltså jag var nere. Jag såg inte de två sista trappstegen och föll pladask.

Det resulterade i ett halvt år med sjukt och uppsvällt ben. Men Pekka är inte rädd för olyckor. ”Inte kan man vara det. Men visst har jag blivit försiktigare med åren”.

◀ **GÅR BRA.** Det går hur bra som helst att såga och arbeta. Det är här som han trivs som allra bäst!

◀ **VETERANBIL.** Per-Ole Ekstrand samlar allt från gamla kläder till prydnadssaker och vykort. Här är bilder på gamla bilar.

Hur orkar du hjälpa andra när du själv har synskada?

– Jag tycker inte jag har det svårt. Jag har vant mig och man måste leva ett aktivt liv.

Simulerar synskada

Pekka brukar ofta föreläsa om synskador. Då brukar han också visa upp ett par mörk-lagda glasögon som simulerar hur det är att leva med retinitis pigmentosa.

De har han gjort själv genom att färga ett par skyddsglasögon svarta, förstås.

De vanligaste fördomarna han har stött på gäller otroligt nog inte alls synen – utan hörseln.

– Det var en gång som jag skulle köpa ny bil och försäljaren förklarade alla finesser den hade. Jag sade ”du får förklara det här åt min fru för det är hon som ska köra, jag är nämligen synskadad”. Då började försäljaren prata över huvudet på mig och tilltala mig med väldigt hög röst. Tydligt tror folk att jag hör dåligt bara för att jag har en synskada. Vi handlade inte den bilen.

– Överlag har jag däremot inte mött fördomar och behöver inte ens förklara min synskada särskilt ofta. De flesta av mina vänner och merparten av mina kunder på marknaderna vet däremot om att jag är synskadad. Inte är det något märkvärdigt med det. Jag ser det jag vill se, säger han. ●

AKTUELLT

Låt stödtagaren själv bestämma över ekonomin

STORA FÖRÄNDRINGAR ÄR på gång inom social- och hälsovården i Finland. Nu när man som bäst funderar på hur social- och hälsovården ska ordnas, reser den engelske filosofidoktorn **Simon Duffy** omkring i Finland och berättar om personlig budgetering.

Duffy har länge jobbat med att förnya socialtjänster och leder för tillfället den oberoende föreningen "The Centre of Welfare Reform". Sedan 1990-talet har han jobbat i olika organisationer inom socialvården med målet att främja delaktigheten för de mest sårbara samhällsgrupperna, däribland personer med utvecklingsstörning, äldre och de med psykisk ohälsa.

Personlig budgetering är ett annorlunda sätt att tänka och anordna stöd och service på. Att få stöd ska inte ses som en gåva, utan som en rättighet som personen själv är ansvarig för.

– Personen som får stöd blir svag och måste accepte-

ra den service som ges och har ingen kontroll över den, säger Duffy.

– Man måste ge pengar och rättigheter till människor för att de ska bli jämlika medborgare, fortsätter han.

Personlig budgetering går alltså ut på att personen själv eller med hjälp av andra bestämmer hur pengarna som servicen kostar används. Ett exempel som Kehitysvammaisten Palvalusäätiö ger är om en person som gick på dagverksamhet som kostade 25 000 euro per år. Personen bytte ut dagverksamhetstjänsten till en personlig konstutbildning, vilket bättre motsvarade personens behov.

"Varför är detta så viktigt", frågar sig Simon Duffy. För att det är en mänsklig rättighet att vara fri och en del av samhället.

Ett av målen med den pågående social- och hälsovårdsreformen är att främja valfrihet. I denna kontext tycker Duffy att personlig budgetering borde vara starkt framme i diskussionen. Man måste fundera på hur man skapar och kommer överens om den personliga budgeten, hur man ska hjälpa personerna att bestämma om och skapa sina liv, hur man möjliggör ansvarstagande över sina liv. ●

Text: Christa Liukas/Kårkulla

Hatretorik sprider sig – Allt fler anmäler diskriminering till ombudsmannen

ENLIGT EN UTREDNING som Justitieministeriet låtit göra framkommer det att personer som tillhör olika minoriteter ofta utsätts för hatretorik och trakasserier.

Enligt undersökningen lider den allmänna trygghetskänslan och den psykiska hälsan hos dem som utsätts för hatretorik. Allra vanligast är att utsättas för trakasserier på offentliga platser, men också näthat har fått en stor spridning. Utredningen har gjorts som en öppen enkät med 1475 svarande samt intervjuer med personer från samtliga målgrupper. Meningen är att följa upp utredningen vart fjärde år.

Allt fler anmäler

Personer med funktionshinder känner sig ofta diskriminerade av olika myndigheter. Diskrimineringsombudsmannens första verksamhetsår bekräftar att diskriminering är ett omfattande fenomen i det finska

samhället. Ombudsmannen mottog klagomål gällande alla diskrimineringsgrunder som omfattas av den nya diskrimineringslagen. Under 2015 behandlades totalt 496 diskrimineringsärenden, vilket är 73 % fler än under minoritetsombudsmannens sista verksamhetsår 2014.

Förverkligandet av likabehandling är mer än lagstiftning. Diskriminering kan förebyggas genom till exempel likabehandlingsplanering och genom att öka medvetenheten om diskriminering.

– Alla har rätt till ett människovärdigt liv. Det är allas uppgift att försvara likabehandling. Förvekligande av likabehandling är rättssäkerhet i vardagen, något som hela samhället drar nytta av, säger diskrimineringsombudsman Kirsi Pimiä.

De flesta klagomål som anmäldes till diskrimineringsombudsmannen under 2015 hänförde sig till etniskt ursprung (203 st). Av de nya

diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen var funktionshinder den vanligaste orsaken (90 st). Diskriminering av personer med funktionsnedsättning förekommer inom alla livsområden, speciellt inom den privata servicen.

– Genom att aktivt fördjupa sig i de specialbehov som personer med funktionsnedsättning har och genom att organisera och planera tillgänglig service och tillgängliga utrymmen, helst redan från början, går det att förebygga diskriminering av personer med funktionsnedsättning. Aktörer som tillhandahåller varor och tjänster är skyldiga att beakta personer med funktionsnedsättning och ordna de rimliga anpassningar som diskrimineringslagen kräver så att alla kan använda servicen på ett jämlikt sätt, påminner Pimiä. ●

Källa: Justitieministeriet, Svenska Yle, Diskrimineringsombudsmannen.

Synskadade dramatiserar kärlek

Kärlekens känslösvall eller avsaknaden av kärlek är något som hela samhället har gemensamt. Näkövamma-teater, Synskadeteatern, sätter upp pjäsen ”Kärleken är blind”. Den har premiär den 26.4. i Iiris i Helsingfors

och baserar sig på synskadades egna upplevelser av kärlek.

När man inte ser blickar, leenden och kroppar: vad får ljud, doft och känsla för betydelse då? ●

Google stöder e-böcker

Google har beviljat ett understöd till Daisy-konsortiet, en internationell organisation som jobbar för tillgängliga böcker. Understödet kommer att hjälpa konsortiet att göra e-böcker tillgängliga. ●

AKTUELLT I DISTRIKTEN

Norra Österbottens Svenska Synskadade

Vårterminens sista träning i konditionssalen och vattengymnastik på Östanlid hålls 27 april.

Mimoselgruppen för damer med Ann-Mari Ekstrand, samlas varannan onsdag kl. 13–15 på Fyren, (jämna veckor). Nästa gång 4.5 och 18.5.

NÖSS r.f. står värd för FSS r.f:s bocciaturnering 17.6 och friidrottstävlingar 18.6 vid idrottscentret på Sursikbacken i Pedersöre. Vi kommer att ordna bocciaträningar på Fyren och friidrottsträningar med Marja Eriksson på centalplanen, måndagen 2.5 kl. 13 och måndagen 9.5 kl. 14, mera info på medlemsbandet och i ÖT:s föreningsspalt. Kom ihåg att anmäla er till tävlingarna senast 13.5.

Förfrågningar och anmälningar görs till Ann-Sofie Grankulla, tfn 050-3795 658

/ 06-7234 880. Mera information om verksamheten i medlemsbandet och föreningsspalten i Österbottens Tidning på lördagar eller på www.fss.fi under länken distriktsföreningar och Norra Österbotten.

Svenska Synskadade i Mellersta Nyland

Måndagsträffarna hålls på Hörnan, Parisgränden 2 A 3 i Arabiastranden kl. 13–14.30 om inget annat meddelats.

- 9.5 Färgterapi med Nina Liemola
- 16.5 Frågesport med Monica Andersson
- 23.5 Utfärd till Sibbo och Martin Lindkvist. Vi åker med gemensam buss från Kiasma, kl. 11 och retur blir det ca kl. 15 på hemresan har vi möjlighet att åka via Söderbloms trädgård och handla blommor, örter och andra produkter. 15 euro per person, och bindande anmälan görs till kansliet senast 18.5.

- 30.5 Terminens sista skivråd med Sune Huldin

- 6.6 Avslutning för denna termin. Vi reflekterar över terminen, och vad som varit.

Vårfest på Hörnan 26.5 klockan 18.00. Vi bjuder på något gott och somrigt. Bindande anmälningar senast 25.5 till kansliet. Eventuellt program återkommer vi med i ett senare skede.

Vattengymnastiken på Folkhälsans seniorhus Manerheimvägen 97 fortsätter fredagar klockan 10.00. Några lediga platser finns ännu. Anmäl dig till kansliet.

Kursen ordnas i samarbete med folkhälsan.

Kansliets telefontid måndag-onsdag mellan klockan 10.00-13.00, 0400 269 553, kansliet@ssmn.fi Välkommen att trivas på Hörnan!

Svenska synskadade i Västnyland

Den 14 maj klockan 13 håller föreningen våravslutning och månadsmöte på restaurang Sea Front i Ekenäs. Vi äter

en trerätters lunch, som kostar 20 euro för deltagarna. Vatten ingår i priset

Balanskursen fortsätter ännu två onsdagar i maj, den 4 och 11 maj klockan 13.15.

En påminnelse om förbundets friidrottsidrottstävlingar den 17–19 juni i Pedersöre. Om du är intresserad att delta kan du få mera information av sekreteraren Börje Broberg på telefon 044 5410 679 eller per e-post ssvn@brev.fi. Anmälan till tävlingen måste komma till distriktet senast den 13 maj. Deltagaravgiften är 100 euro, vilket inkluderar måltider (frukost, lunch, middag), logi på Stadshotellet i Jakobstad samt resor med samtransport. Avgiften för boccian är 50 euro per lag. Deltagarna får detaljerat program senare.

Vår förening får besök från Åboland den 26 augusti. Åbolänningarna har uppgjort ett preliminärt program som inleds med lunch på Lyan i Ekenäs och fortsätter med besök på Svartå slott och slottsparken. Efter det retur till Ekenäs och samvaromed dryck och tilltugg. Från Åboland meddelas att det finns plats för västnylänningar i deras buss. Mera information om tider och platser kommer senare.

I Lyan i Ekenäs finns en förstoringsapparat till låns av Näköpiste Polar Print. Ap-

paraten är av en ny, bärbar modell. Den kan alla intresserade bekanta sig med i Lyan, liksom också en bärbar läsmaskin. Ring Börje Broberg 044 5410 679 om du är intresserad.

En Facebooksida med namnet Svenska synskadade i Västnyland har öppnats tack vare Fredrik Lindgren. Gå gärna in och bli vän med sidan.

Svenska Synskadade i Östnyland

Svenska Synskadade i Östnylands maj månadsträff är lördagen den 14.5 kl. 13 på Kajutan, Ågatan 33 E i Borgå. Marita Jungvall kommer att läsa hennes text om taltidningen Östra Nylands historik och Cecilia Andersson kommer och berättar om syntolkningen. Lovisaborna anmäl er till Jonas tfn 040 964 4672 senast torsdag 12.5 Välkommen!

Svenska Synskadade i Östnylands sommarutfärd är tisdagen 28.6

Vi startar kl. 8.50 från Borgå, Fredsgatans turisthållplats med Kaj Forsblom Ab:s buss. Kl. 9.20 ankomst till Nickby sjukhus, där Sibbo-guiden Elisabet Lundström möter. Besök i

Nickby sjukhus festsal där guiden berättar om Nickby sjukhus historia. Därefter kl. 10 Morgonkaffe + semla i "sjukhuset". Efter kaffet far vi till Sibbo gamla kyrka ca kl. 11.15 till Jordbruksmuseet och kl. 11.50 start mot Sarvijärvi Gård. Ankomst till Savijärvi Gård kl. 12 där vi serveras välkomstdryck och får höra gårdens historia och om homeopati. Därefter får vi lunch. Efter lunchen ett besök i stallet/stallbacken där deltagaren har möjlighet att röra vid en häst/ponny. Meddela om de behövs specialdieter. Hemfärden är kl 14.00 från Savijärvi Gård och guiden lämnas i Nickby. Ankomst till Borgå ca kl. 14.40. 40€/person och 20€/personlig ledsagare. Anmäl dig senast 24 maj till Jonas tfn 040 964 4672 eller på tisdagar kl. 9-13 till Catharina 019 581 115.

Vasa Svenska Synskadade

Trivselcafé Mimosel i samarbete med Folkhälsan fortsätter varannan onsdag, ojämn veckor kl. 13–15.15. Därefter fortsätter Mimosel fram till och med onsdag 8.6. Ledare är Tina Back, tfn 044-788 3676 och Maj-Britt Aspö. Alla varmt välkomna!

Punktskriftskurserna på Lyktan avslutas torsdag 12.5.

Vi fortsätter till hösten och är du nybörjare och gärna vill lära dig punktskrift, hör av dig till kansliet så ordnar vi undervisning.

Vi fortsätter att spela BOCCIA på Folkhälsan Wasa i Eksalen varannan onsdag, jämna veckor kl. 11–12, och därefter fortsätter Boccian fram till och med 18.5.2016. I fall salen är upptagen någon gång, meddelas i föreningspalten och på medlemsbandet.

Tisdag 10.5 kl. 10 ordnas talko på Lyktan! Vi hjälps åt att städa Lyktan, vinden och källaren. Föreningen bjuder på soppa under dagen. Anmäl senast 4.5 före kl. 14.

Lördag 14.5 kl. 13 ordnas AUKTION PÅ LYKTAN! Gåvor mottas med tacksamhet. Mera info senare på medlemsbandet och i föreningspalten i Vbl och Sydin.

Vi deltar även i FSS Friidrottstävlingar och Boccia-turnering i Pedersöre 17–19.6. Anmäl dig absolut senast 13.5 till kansliet. Har du frågor gällande övernattning och dylikt, kontakta Ann-Sofie Grankulla i Jakobstad på tfn 06-723 4880.

Kontaktinformation: Alla anmälningar görs till distriktssekreterare Febe Mörk under kontorstid, måndag–

torsdag kl. 9–14 på telefon 045-321 3320 eller per e-post: vasasynskadade@gmail.com.

Du hittar även info om oss på <http://www.fss.fi/sv/distriktsforeningar/vasa> samt på vår facebook-sida: <https://www.facebook.com/vasasynskadade>.

Har du ärende till föreningen under andra tider än då kansliet är öppet, vänligen kontakta föreningens ordförande Andreas Kanto på tfn 050-537 6110 eller per e-post: andreas.kanto@gmail.com

Åbolands Synskadade

Lions Club Åbo/Skolan har med Arbis planerat en utfärd under rubriken "Fågelvandring" som är anpassad för Synsvaga.

Fågelvandring för i första hand synsvaga tillsammans med fågelguiden och bildkonstnären Hans G. Hästbacka.

Vi rör oss till fots på promenadvänliga stigar i fågelrika områden i Åbo ca 2,5 h/kväll. Vi artbestämmer fåglar, hör på fåglarnas vårsång och andra läten samt lär oss mera om våra fåglars utbredning, levnadsvanor och häckningsbiotoper.

Utrustning: lämpliga ytterkläder och skodon, eventuellt egen handkikare och fågelbok. Gärna också termos + "fika" samt sittunderlag.

Fågelvandringar: 11.5 och 18.5. Första kvällen (11.5) samlas vi nedanför Ispois herrgård, Sigridsstigen 5, kl. 17.30.

Samlingsplatsen finns vid ändhållplatsen för busslinjerna 13 och 99. Kursavgiften är reducerad till 8 € och gäller alla som vill delta. Kursen är öppen för alla intresserade och arrangeras i samarbete med Åbolands synskadade r.f. för vars medlemmar föreningen betalar kursavgiften om man anmäler sig via Distriktskoordinatören Håkan Ström på tel. 0400 151 322.

Övriga anmäler sig vanligt via Arbis. Som medarrangör fungerar även Lionsklubben Skolan i Åbo. Klubben ställer upp med stödpersoner.

Åbo stad erbjuder ett Följeslagarkortet för Åbobor gällande idrotts- och kultur-evenemang.

Kortet berättigar till gratis inträde för följeslagare till vissa kulturella eller idrottsliga händelser. Observera att detta inte gäller för Pargas eller Kimito, men vi har kontaktat ansvarspersoner där som tackade för informationen. För ansökan i Åbo kontakta Håkan på telefon 0400 151 322.

En påminnelse gällande bowlingen i Pargas, varje fredag klockan 13.00. Välkomna med och slå ett par strikar.

Ålands Synskadade

Borstbindningskurs på Ankaret, måndagar kl. 11.30–14.30. Nya medlemmar, även stödjande, är välkomna. Anmäl till Bettina på tfn 19670.

Punktskriftskursen har slutat för denna termin.

Simning på Folkhälsans Allaktivitetshus, fredagar kl. 12–13. Anmäl till Bettina på tfn 19670! Nya simmare välkomna.

Bowling torsdagar kl. 14–15. Anmäl intresse till Bettina.

Medlemsträffar på Ankaret, andra måndagen i månaden kl. 18.00, om inget annat meddelas. Mera info i lokal-tidningarnas kalender samt i taltidningen.

Syntolkningen fortsätter som vanligt med fotbollsmatcher, teaterbesök och biobesök. Har du önskemål,

hör av dig till organisationssekreterare Bettina Gröning.

Organisationssekreterare, Bettina Gröning finns anträffbar på Ankaret, Johannebovägen 7, måndag-tisdag, torsdag–fredag kl. 9.00–13.00. Ankaret, telefonnummer 018-19670. E-post: aland.syn@aland.net

**BAKOM DENNA
SYMBOL FINNS TUSENTALS
GODA GÄRNINGAR**

RAY finansierar årligen cirka 800 organisationers verksamhet. Hundratusentals människor får hjälp i olika livssituationer.

**I ÅR STÖDER RAY FÖRBUNDET
FINLANDS SVENSKA SYNKADADE RF:S
GODA GÄRNINGAR MED 537 000 EURO.**

KONTAKT

Funderar du på något kring FSS?

**Tveka inte att ta kontakt för att diskutera dina tankar med oss.
Vi finns här för din skull!**

Ordförande Sune Huldin
Telefonnummer: 040 566 8792
E-post: huldin.sune@gmail.com

Organisationsledare Matthias Jakobsson
Telefonnummer: 044 080 8004
E-post: matthias.jakobsson@fss.fi

Vi lyssnar på alla tankar och idéer om vårt förbund!